

SNS
välfärdsrapport
2010

Vårdens utmaningar

Anders Anell

Ulf-G. Gerdtham (red.)

SNS FÖRLAG

SNS Förlag
Box 5629
114 86 Stockholm
Telefon: 08-507 025 00
Telefax: 08-507 025 25
info@sns.se
www.sns.se

SNS – Studieförbundet Näringsliv och Samhälle – är ett fristående nätverk av beslutsfattare och opinionsbildare i privat och offentlig sektor. SNS vill genom forskning, bokutgivning och möten bidra till debatt och rationella beslut i samhällsfrågor.

SNS Välfärdsrapport 2010
Vårdens utmaningar
Anders Anell och Ulf-G. Gerdtham (red.)

Första upplagan
Första tryckningen

© 2010 Författarna och SNS Förlag
Omslag och grafisk form: Patrik Sundström
Tryck: Elanders, Mölnlycke, 2010

ISSN 1653-3909
ISBN 978-91-86203-58-0

Innehåll

Förord	5
1. Några av vårdens utmaningar	7
<i>Anders Anell</i>	
2. Utvärdering av medicinsk teknologi och hälsoekonomi	42
<i>Ulf Persson</i>	
3. Vad ska vi välja? Om vårdens prioriteringar	78
<i>Per Carlsson</i>	
4. Sjukvårdens långsiktiga finansiering	114
<i>Carl Hampus Lyttkens</i>	
5. Det blir inte alltid som planerat. Om nya styrmodeller och deras varierande resultat	148
<i>Gudbjörg Erlingsdóttir</i>	
6. Valfrihet och konkurrens i primärvården	176
<i>Anders Anell och Gert Paulsson</i>	
7. Öppen redovisning av sjukvårdens kvalitet: Förhoppningar, utmaningar och vägen framåt ..	207
<i>Charlotta Levay</i>	
8. Hälsans fördelning i befolkningen	224
<i>Ulf-G. Gerdtham</i>	
Register	252
Författarna	259
Referensgrupp	261

Den svenska modellen med huvudsakligen offentligt finansierad produktion av välfärdstjänster står inför stora utmaningar. Efterfrågan på utbildning, hälso- och sjukvård, åldrvård osv. ökar hela tiden. Det beror dels på befolkningsutvecklingen (t.ex. en åldrande befolkning), dels på att Sverige blir ett allt rikare samhälle. Ju rikare ett samhälle blir desto större andel av inkomsterna vill medborgarna lägga på tjänster i olika former, inklusive utbildning och sjukvård. Därtill kommer att tjänsteproduktion som exempelvis vårdtjänster har lägre produktivitetstillväxt än varuproduktion eftersom den är mer personalintensiv och därmed inte lika lätt kan effektiviseras. Till skillnad från andra områden leder den tekniska utvecklingen inom sjukvården snarare till *ökade* kostnader, eftersom den innebär att vården kan åstadkomma allt mer. Allt fler sjukdomar kan botas, allt svårare kirurgiska ingrepp kan göras och nya mediciner utvecklas med allt färre bieffekter. Detta är i sig positivt, men det gör också att vården gör anspråk på en större del av samhällets totala resurser – och skulle göra så även om den vore privat finansierad och producerad till 100 procent.

Temat för årets välfärdsrapport från SNS är *Vårdens utmaningar* och det knyter an till SNS långa engagemang i svensk hälso- och sjukvård. SNS senaste forskningsprojekt i ämnet betonade i sin slutrapport *Medicin för Sverige (2007)* de medicinska innovationernas betydelse för produktivitet och kvalitet. Ambitionen i årets välfärdsrapport har varit att identifiera centrala långsiktiga utmaningar inom hälso- och sjukvården och resonera kring vilka åtgärder som kan vara motiverade för att bemöta dessa.

Hur prioriteringarna inom vården ska göras och den långsiktiga finansieringen ska lösas är ett par av de centrala utmaningarna. De ökade kraven från befolkningen på vad vården ska leverera ställer dessutom också högre krav på styrning, ledning och kvalitetskontroll, och rapporten analyserar erfarenheter av att införa nya styrmodeller. Samtidigt är den stigande efterfrågan på vård inte jämnt

fördelad eller styrd av något absolut objektivt vårdbehov, utan varierar med människors inkomster och betalningsförmåga.

Rapporten betonar vikten av helhetsperspektiv. Många av vårdens utmaningar är förknippade med ett visst mått av »silotänkande« inom sektorn, vilket bidrar till att de samlade resurserna inom sektorn inte alltid används på effektivaste sätt. Det beror dels på decentraliserat kostnadsansvar inom vårdsektorn och kostnadskontroller för enskilda produktionsfaktorer som personal, läkemedel och byggnader, dels på att externa effekter inte alltid beaktas, som t.ex. kostnadsbesparingar utanför vården.

Välfärdsrapporten är en antologi. Det har gjort det möjligt att beröra fler utmaningar och få fler perspektiv. Många av författarna är hälsoekonomer, och ansatsen är därför ofta ett samhällsekonomiskt perspektiv i termer av vilka resurser hälso- och sjukvården tilldelas, och vad patienter och medborgare får för pengarna.

sns vill tacka de åtta författarna i Välfärdsrådet 2010 för deras insatser: professor Anders Anell, professor Per Carlsson, fil dr Gudbjörg Erlingsdóttir, professor Ulf-G. Gerdtham, fil dr Charlotta Levay, professor Carl Hampus Lyttkens, ekon dr Gert Paulsson, och professor Ulf Persson.

Ett extra tack till redaktörerna Anders Anell, som även fungerat som extern projektledare genom hela forskningsprojektet, och Ulf-G. Gerdtham.

sns tackar referensgruppen som under ledning av professor Håkan Billig, huvudsekreterare för medicin i Vetenskapsrådet fram till i år, har bidragit med tid, värdefulla kommentarer och finansiellt stöd.

sns hoppas att 2010 års Välfärdsrapport kommer till användning i samhällsdebatten. Den erbjuder både intressant och provokativ läsning.

Stockholm, november 2010

ANDERS VREDIN, vd sns

ARVID WALLGREN, forskningsledare sns